

hører til de største kostbarheder i British Museum og Louvre. Heldigvis blev der bjerget ikke så lidt endda, som det fremgår af festskriftets mange smukke billeder. Det er gennem brevskaberne lykkedes Br. at påvise den hidtil ukendte proveniens af disse kunst- og kulturhistorisk så værdifulde skatte. Det store billedværk, som Christian VIII påtænkte udført ved J. L. Ussing, og hvortil en række forarbejder foreligger, standsedes desværre ved kongens død.

Den tredje afhandling af Marie-Louise Buhl om de ægyptiske og orientalske oldsager er efter sagens natur af forholdsvis mindre omfang, men fremdrager og fortolker også adskillige værdifulde erhvervelser, som hjemsendtes, især af danske konsulere. Ovenfor er nævnt de to af Jesper Friis hjemførte mumiekistelåg; men man savner her (s. 186) nærmere omtale af de ovennævnte, måske mindre betydelige statuetter fra Høegh-Guldbergs samling.

Festskriftet slutter meget fornemt med året 1851 og overlader således til fremtiden en skildring af den rige udvikling i de følgende hundrede år. I denne tid er som bekendt skabt en anden meget betydelig antiksamling i Glyptotheket af brygger Jacobsen. Medens denne fortrinsvis lægger vægten på det kunsthistoriske, har nationalmuseets antiksamling særlig opmærksomheden henvendt på kulturhistorien. De supplerer således udmærket hinanden, og antiksamlingen har fremdeles sin existensberettigelse inden for nationalmuseets kreds af forskellige afdelinger til belysning af kulturens veje, hvorigennem også den bidrager til forståelse af vort eget folks udvikling.

Georg Galster.

I de senere års hastigt svulmende litteratur om N. F. S. Grundtvig er der eet værk, som faghistorikere kan læse med særligt udbytte: Erik Møllers *Grundtvig som Samtidshistoriker* (1950). Bogen er direkte inspireret af Grundtvigrenæssancen under besættelsen. Forf. har ved at betragte Grundtvig fra en enkelt side, i hans fremstillinger af samtidshistorien, søgt at belyse hans personlighed, udvikling og tankeverden for derigennem at bidrage til at gøre det klart, hvori hans betydning for vor tid består. Som søn af præsten i Gylling er forf. fra sin ungdom fortrolig med og sympatisk indstillet overfor grundtvigsk åndsliv, men han er ikke personligt engageret i den kirkelige og folkelige grundtvigianisme. Han har altså særdeles gode forudsætninger for at behandle emnet både med forståelse og kritik.

Bogen holder mere end titlen lover. Den er nemlig ikke blot

en analyse af Grundtvigs egentlige historiske skrifter om 18. og 19. årh., især verdenskrønikerne og Mands Minde, med redegørelse for hans arbejdsmåde, hans svagheder og fortrin som samtidshistoriker, men giver tillige på grundlag af disse arbejder og talrige spredte udtalelser i Grundtvigs trykte skrifter og taler en — meget koncentreret — fremstilling af Grundtvigs syn på nogle af datidens vigtigste problemer: enevælde og folkestyre, demokrati og liberalisme, det sociale spørgsmål, skandinavismen, udenrigspolitikken, begrebet danskhed, Sønderjylland¹. Også Grundtvigs forhold til rationalisme og romantik², hans pædagogiske ideer og hans religiøse opfattelse og dens sammenhæng med hans oplevelse af folkefællesskabet berøres. Forf.s betragtninger munder jævnlige ud i klogt karakteriserende ord om Grundtvigs væsen. Også det mere skitseagtige slutningsafsnit om Grundtvigs betydning for eftertiden indeholder træffende iagttagelser. Skønt bogen ikke er uden aktuelt sigte, er den som helhed en lodig historisk undersøgelse, skrevet af en nøgtern og roligt dømmende forsker.

Forf.s hovedkonklusion, der vel — hvad han selv nævner — ikke er ganske ny, men skarpere udformet og grundigere underbygget end tidligere, er at Grundtvigs synsmåder på alle punkter var i stadig, ofte langsom udvikling under indtryk af hans iagttagelser og erfaringer. »Hver Gang han nåede frem til en ny Erkendelse, var han til det sidste klar over Nødvendigheden af at tage Standpunkt i Overensstemmelse hermed . . . her ligger hans menneskelige Storhed« (s. 149 f.). Grundtvig var ikke »en vidunderlig lydhør Hejmdal«, således som bl. a. Fr. Rønning og Hal Koch har set ham, ikke »i virkelig Forstand . . . Synernes, men Kendsgerningernes Mand« (s. 161). Som af forf. s. 157 forudset, har bl. a. kirkehistorikere — efter anm.s mening ikke uden grund — indvendt, at denne betragtningsmåde er ensidig, at Grundtvigs folkelige og religiøse indsats ikke kan forstås uden hans »syner«, hans ganske irrationelle fremtidshåb til den nordiske menighed og det danske folk, og at det for denne forståelse er mindre væsentligt, at Grundtvigs profetier meget ofte har vist sig ikke at slå til. Indenfor de områder af Grundtvigs tankeverden, bogen fortrinsvis beskæftiger sig med, hans politiske og sociale indstilling i videste forstand, har forf.s opfattelse imidlertid udstrakt

¹ For det sidste punkts vedkommende må forf.s fremstilling jævnføres med Troels Finks afhandling Grundtvig og Sønderjylland, i Jyske Samlinger 1950.

² Her kan forf. bl. a. bygge på C. I. Scharlings fine og sobre undersøgelse Grundtvig og Romantikken (1947), som der kan være grund til at henlede åndshistorisk interesserede læseres opmærksomhed på.

gyldighed. Han er naturligvis heller ikke blind for, at Grundtvig fortolkede kendsgerningerne på sin egen, undertiden højst subjektive måde, hvilket også belyses i forf.s lærerige afhandling om Grundtvig 1848—50 (Grundtvig-Studier 1950). I denne forbindelse er det ikke uden interesse at eftergå Grundtvigs ejendommelige forhold til den engelske empirisme, behandlet i Henning Høirups disputats om Grundtvigs Syn på Tro og Erkendelse (1949), som forf. formodentlig ikke har kunnet nå at benytte.

Poul Bagge.

I anledning af junigrundlovens hundredårsjubilæum har den for sine banebrydende arbejder i svensk forfatningshistorie kendte Lundeprofessor Fredrik Lagerroth udgivet en bog om *Tyskt och nordiskt i Danmarks förfatningsutveckling 1660—1849* (1949). Hvad der interesserer forf. er især forfatningsdiskussionen indenfor monarkiet i 1830erne og 1840erne, som han med rette mener ikke hidtil er påagtet tilstrækkeligt af danske historikere. En analyse af et udvalg af indlæg i denne debat, herunder forhandlingerne på rigsforsamlingen, optager hovedparten af bogen. I et par indledningskapitler, skrevet væsentlig på grundlag af foreliggende fremstillinger, føres udviklingen frem fra 1660 til provinsialstændertiden, og her som overalt i værket er hovedsynspunktet det i titlen angivne. Forf. prætenderer altså ikke at have behandlet sit omfattende emne tilbunds. Han vil, idet han betragter forfatningsudviklingen i det væsentlige som et isoleret fænomen, uden hensyntagen til dens sociale og økonomiske forudsætninger, på basis af en mere foreløbig undersøgelse rejse problemer og trække hovedlinier op. Det er derfor en selvfølge, at der kan indvendes en del mod forf.s fremstilling og føjes adskilligt til, men da professor Bøggild-Andersen i Statsvetenskapligt Tidskrift 1950 har recenseret bogen udførligt, skal den her kun gøres til genstand for en kort omtale, delvis i tilslutning til nævnte anm.

Professor Lagerroths skrift, hvis benyttelse vanskeliggøres af mangel på registre og detaljerede kildehenvisninger, repræsenterer en forståelig og vistnok i og for sig berettiget reaktion, dels mod nogle danske historikers tilbøjelighed til at bagatellisere kontrasten mellem tysk og dansk i Danmark i det første århundrede efter 1660, dels mod den beundring for det enevældige styre, som især Hans Jensen har givet udtryk. I begge henseender går forf.s reaktion dog efter anm.s mening for vidt. Han har i for høj grad antaget nationalliberale synsmåder, hvilket bl. a. viser sig i